

UDK 81'42:808.54:251

Aleksandra Bizjak

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani

STRUKTURALNO-POMENSKA ANALIZA PRIDIGE KOT ŽANRA

Žanrska analiza, podprta z besedilnimi zgledi iz oblikoslovno označenega korpusa, pojasnjuje zapleteno vprašanje strukture besedila. Za opis besedilnih pomenov oblikujemo semantično mrežo, v kateri je poudarjeno razmerje med entiteto in dogodkom na eni strani ter osebkom in povedkom na drugi strani. Pri beleženju jezikoslovnih značilnosti, nanizanih v linearnem poteku besedila, ki bi jim težko sledili z ročnim označevanjem, nam je v pomoč oblikoslovni označevalnik za slovenščino, izdelan na Inštitutu za slovenski jezik ZRC SAZU.

Genre analysis, supported by detailed textual examples from a morphologically tagged textual corpus, sheds light on the complicated question of the structural construction of the text. To describe textual meaning the author created a semantic network, which underscores the relationship between the entity and the event on the one hand and between the subject and the predicate on the other. She recorded the linguistic features in the linear flow of the text, which would be difficult to keep track of by manual tagging, with the automated part-of-speech tagger for Slovene developed at the Inštitut za slovenski jezik at ZRC SAZU.

Ključne besede: žanrska analiza, pridiga, semantična mreža, oblikoslovni označevalnik za slovenščino

Key words: genre analysis, sermon(s), semantic network, part-of-speech tagger for Slovene

1 Uvod

Predmet obravnave je pridiga kot žanr. V ta namen je bilo naključno zbranih petdeset sodobnih slovenskih nedeljskih katoliških pridig. Gre za besedila različnih avtorjev, ki niso istovetna. Med seboj se razlikujejo na besedni in skladenjski ravni. Kljub temu govorci slovenščine brez posebnih težav ugotovijo, da gre za pridigo. Katere so tiste skupne lastnosti ali družinske podobnosti, ki jih besedila morajo imeti, da poslušalec ali bralec v njih prepozna pridigo, je vprašanje, na katero iščemo odgovor v pričujočem prispevku, ki obsega pet razdelkov.

V prvem razdelku ugotavljamo, kako so se oblikovali danes prevladujoči pojmi za žanrsko analizo besedil, in v drugem razdelku na kratko predstavimo gradivo. Sledi tretji razdelek, v katerem so načrtana teoretična izhodišča za besedilno analizo. Na drobno žanrsko analizo pridižnega besedila prinaša četrti razdelek. V zadnjem, petem razdelku, predstavimo sklepne ugotovitve o žanrski strukturi sodobne slovenske pridige.

1.1 Sodobno pojmovanje žanrov

Da bi žanrsko analizo pridižnih besedil postavili v kontekst sodobnih žanrskih raziskav, bomo v glavnih potezah načrtali metodološke premike na področju raziskovanja žanrov.

Z žanrsko problematiko se na evropskih tleh ukvarjajo vse od antike. Tako je že Platon v *Državi* razvrstil besedila glede na način posnemanja (Kmecl 1995: 231–232).

V Aristotelovi *Poetiki* (1982), ki že v prvi vrstici napove klasifikacijo pesniških vrst in zvrsti glede na poglobitve oblike posnemanja, pa imamo prvič zapisane norme, ki jim morata slediti tragedija in ep, da dosežeta svoj umetniški cilj. Seveda ni naš namen slediti žanrskim teorijam skozi zgodovino. Za natančnejši vpogled v razvoj žanrov v literarni vedi imamo v tuji strokovni literaturi kar nekaj del, na katera se lahko opremo, še zlasti pregledni pa sta *Genre* (1982) avtorice Heather Dubrow in *Gattungstheorie: Information und Synthese* (1973) Klause Hempferja. Zgodovinski pregledi nam samo potrdijo, da je vprašanje, kaj je žanr, kljub skoraj dvatisočletni tradiciji še vedno eno bolj zahtevnih vprašanj literarne vede.

Nastavke za širše razumevanje žanrov najdemo pri Bahtinu, ki je prvi opozoril, da žanra ni mogoče zasidrati v besedilnih značilnostih samih zase. Že v razpravi *Beseda v romanu* (1982), napisani v letih 1934–1935, je razvijal svojo misel o tem, kako je vsako besedilo vpeto v družbeno-kulturni kontekst in v njem dobiva pomen:

Vse besede dišijo po poklicu, zvrsti, smeri, stranki, določenem delu, določenem človeku, generaciji, starosti, dnevu in uri. Vsaka beseda diši po kontekstu in kontekstih, kjer je živela svoje družbeno razgibano življenje; vse besede in oblike so naseljene z namerami. Beseda ni mogoča brez kontekstualne (zvrstne, usmeritvene, individualne) obarvanosti. (Bahtin 1999: 71)

Temeljna Bahtinova teza je, da spremembe v družbenem kontekstu vplivajo na besedila, zato pri različnih družbenih dejavnostih nastajajo različni žanri besedi. Ta opredelitev žanra, ki pojma ne omejuje samo na znotrajbesedilno zgradbo, ampak ga pripenja na širšo družbeno-kulturno podlago, vsebuje pomembne nastavke za sodobno pojmovanje žanrov. Z umestitvijo besedil v družbeni diskurz je Bahtin pokazal, da je žanr atribut vseh besedil, literarnih in neliterarnih, in tako položil temelje za preučevanje žanrov v drugih disciplinah.

Bahtinova zamisel preučevanja žanrov je v jezikoslovju doživela odmev šele v zadnjih štirih desetletjih 20. stoletja z razvojem sociolingvistike in analize diskurza, ki sta poudarjali, da govorci v različnih sporazumevalnih okoliščinah ne tvorijo povedi, ampak besedila. Tako sta z raziskovalnim zanimanjem za jezikovne pojave na nadpovedni ravni odigrali ključno vlogo pri oblikovanju žanrske teorije. Vprašanju žanrov v jezikoslovju se po letu 1970 posvečata predvsem dve jezikoslovni šoli: sistemsko-funkcijska in pragmatična. Obe izhajata iz Firthovega družbenega jezikoslovja (1957) in razumeta žanr kot mehanizem, ki prevaja družbene pomene v besedilne strukture. Zato je ključnega pomena v vseh modelih opis besedilnih struktur. Vendar je med pragmatičnimi in sistemsko-funkcijskimi modeli bistvena razlika. Prvi se posvečajo predvsem razmerju med kontekstualnimi in besedilnimi pomeni, drugi poskušajo opisati tudi vlogo nižjih jezikoslovnih ravnin (semantične in slovnične) pri konstrukciji oz. strukturi besedil.

K podrobnejši predstavitvi sistemsko-funkcijskega modela se bomo vrnil v 3. razdelku, v katerem so predstavljena izhodišča za identifikacijo in sistematičen opis pridige.

2 Opis gradiva

Pričujoča raziskava žanrske strukture pridige temelji na analizi besedil, kar pomeni, da je izbira gradiva prvi korak raziskave. Pri odločitvi o izbiri gradiva smo upoštevali naslednja merila:

1. Pridiga kot žanr obsega široko področje. Za žanrsko analizo smo izbrali samo sodobne nedeljske katoliške pridige.
2. Da bi zajeli čim širši spekter besedil, so zbrane pridige različnih avtorjev, ki se navezujejo na različna nedeljska berila in evangelije.
3. Ker se pridige po svojem sporočevalnem namenu uvrščajo med govornjena besedila in ker smo želeli zbrati gradivo, ki bo čim bolj avtentično, smo se odločili ustvariti zbirko govornjenih pridižnih besedil.

Pridige nedeljskega bogoslužja, ki ga Televizija Slovenija predvaja približno enkrat na mesec iz različnih slovenskih cerkva, smo posneli na videotrak. Televizijske pridige so bile izbrane zato, ker so besedila namenjena javni rabi in tako vprašanje avtorskih pravic ni sporno. Zbiranje gradiva je potekalo od 1. marca 1998 do 7. aprila 2002. V omenjenem obdobju smo zbrali 50 besedil.

Snemanju je sledil ročni prepis pridig, nato pa vnos besedil v računalniški zapis. Tako smo oblikovali zbirko besedil, ki jo imenujemo besedilni korpus, saj ustreza definiciji korpusa v jezikoslovju. McEnery in Wilson (1996: 24) namreč pravita, da skupina besedil še ne predstavlja korpusa in da korpus v sodobnem jezikoslovju pomeni količinsko omejeno skupino elektronskih besedil, ki so zbrana zato, da bi kar najbolj predstavljala obravnavano jezikovno različico.

Uporabnost korpusa v jezikoslovnih raziskavah je zelo omejena, če korpus ne vsebuje jezikoslovne informacije, še posebno pri pregibnih jezikih (O'Donnell 1999: 71–72). Računalniška zbirka besedil, ki ni jezikoslovno označena, namreč omogoča samo iskanje po besedah in besednih zaporedjih in taka je večina javno dostopnih korpusov ali »konkordančnikov« (Biber 1998: 13–15). Za bolj detajlno jezikoslovno analizo besedil pa moramo računalniško zbirko označiti dodatno. Tako kot imamo v jezikoslovju različne ravnine, na katerih preučujemo jezikovne enote, je tudi v korpusnem jezikoslovju mogoče označevanje na različnih ravneh: glasoslovno označevanje (angl. 'phonological annotation'), oblikoslovno označevanje (angl. 'grammatical annotation' ali 'part-of-speech tagging'), skladenjsko označevanje (angl. 'syntactical annotation'), semantično označevanje (angl. 'semantic annotation') in pragmatično označevanje (angl. 'pragmatic annotation') (O'Donnell 1999: 74).

Najbolj razširjena oblika korpusnega označevanja (angl. 'corpus annotation') je oblikoslovno označevanje. Zanj potrebujemo, tako kot za vsako korpusno označevanje, posebno programsko opremo in nabor oznak. Kakor na večini drugih področij kvantitativnega jezikoslovja so bili prvi oblikoslovni označevalniki narejeni za angleški jezik. Označevalnik za slovenščino je začel nastajati 1996 na Inštitutu za slovenski jezik ZRC SAZU in je bil prvič predstavljen v članku *O strojno podprtem oblikoslovnem označevanju slovenskega besedila* (Jakopin in Bizjak 1997).

Z oblikoslovnim označevalnikom za slovenščino, vgrajenim v urejevalnik EVA, smo označili korpus pridižnih besedil. Ker noben samodejni označevalnik ni 100-odstoten, je

nujno, da se oznake tudi pregleda in popravi. Označeni in pregledani korpus pridižnih besedil je tako pripravljen za jezikoslovno analizo.

Oblikoslovno označeni korpusi se ponavadi uporabljajo za leksikografske, oblikoslovne in skladijske raziskave posameznih jezikovnih značilnosti. Da je oblikoslovno označeni korpus mogoče uporabiti tudi za besediloslovne raziskave, je pokazal že Biber (1998). V četrtem razdelku bomo videli, da oblikoslovno označen korpus pridige omogoča samodejno beleženje jezikoslovnih značilnosti, nanizanih v linearnem poteku besedila in ustvarjajočih besedilne vzorce, ki bi jim težko sledili z ročnim označevanjem.

3. Teoretična izhodišča za žanrsko analizo pridige

Da bi pojasnili, kako se tkejo razmerja med sorodnimi besedili, smo se odločili za jezikoslovni model, ki razmerje podobnosti med besedili opiše s pojmom žanrska struktura besedila. To je model, ki ga je izoblikovala Ruqaiya Hasan (1984) ob naslonitvi na Hallidayevo razumevanje dinamičnega razmerja med besedilom in družbenim kontekstom. Vodilna ideja tega modela je povezovanje družbenega sistema in jezikovnega sistema. Žanrska struktura besedila je torej izpeljana iz razmerja med družbenimi in jezikovnimi pomeni. Ker bo to razmerje imelo poseben pomen pri obravnavi pridige, si ga pogledjmo v poenostavljeni skici.

Raziskovanje žanrske strukture zahteva poseg na ravnino, ki je višja od besedne in skladijske, saj je predmet preučevanja besedilo, ki je višja enota kakor stavke. Halliday ugotavlja, da se zdi besedilo na papirju sestavljeno iz besed in stavkov, a je v resnici zgrajeno iz pomenov (Halliday 1989: 10). Tako je sklicevanje na pomen tisto, kar nam pove, da petdeset besedil v korpusu pripada razredu besedil, poimenovanih pridiga. Termin »pomen« v žanrskem modelu Hasanove označuje semantične komponente, ki prevajajo razmerje med družbeno določenim pomenom in besedilno izraženo-stjo tako, da se zapisujejo v strukturo besedila (Hasan 1989: 103). Družbeni pomen, ki ga Hasanova zajame s pojmom kontekstualna konfiguracija, torej določa strukturo besedila. Sistem pravil, ki zajame vse možne strukturne zgradbe posameznih besedil v odvisnosti od tipične kontekstualne konfiguracije, Hasanova imenuje žanrski strukturalni potencial. Žanrski strukturalni potencial je torej abstraktna formulacija, s katero zajamemo celoten razpon možnih struktur za besedila, ki pripadajo določenemu žanru (Hasan 1989: 108). Taka identifikacija žanra ponuja učinkovito analitično orodje, ki omogoča, da prikažemo soodvisnost med kontekstom in besedilom, pa tudi soodvisnost jezikoslovnih ravnin, ki so udeležene pri konstrukciji žanra.

Vprašanje, kako sistematično prikazati soodvisnost med kontekstom in besedilom v konkretnih besedilih, pa pri Hasanovi ni rešeno. Kaj se zgodi, ko teoretični model, ki nima izkušenj z bolj zapletenimi tipi besedil, uporabimo na korpusu slovenskih pridižnih besedil?

Odgovor bomo sestavljali v četrtem razdelku, ko bomo ob opisovanju žanrske strukturne zgradbe pridižnega besedila opozorili, da teoretični model R. Hasan daje le glavne smernice za ugotavljanje strukturalnih enot v konkretnih besedilih. Pri tem bo treba pojasniti še vrsto pojmov iz sistemsko-funkcijske teorije jezika, ki bodo dali dokazovanju potrebno trdnost.

4. Žanrska analiza pridižnega besedila

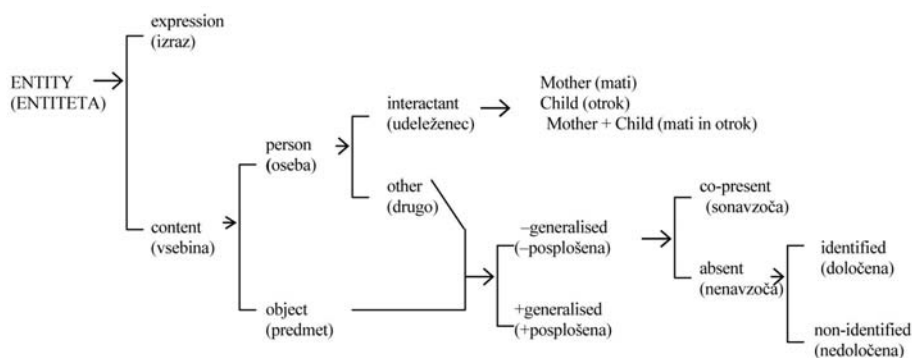
Žanrska analiza, podprta z podrobnimi besedilnimi zgledi iz oblikoslovno označenega korpusa, pojasnjuje zapleteno vprašanje, kako pri opisu strukturalno-pomenske zgradbe sodobnih pridižnih besedil prikazati soodvisnost med višjimi in nižjimi jezikoslovnimi ravninami.

Ugotavljanje pomensko-strukturne zgradbe besedil pa je zahtevna naloga, saj je besedilna semantika novo področje, ki je v primerjavi z besedno in stavčno semantiko še precej neraziskano. Glavni razlog za težavnost razumevanja semantičnega ustroja besedila je, tako navaja Butt v razpravi *Randomness, order and the latent patterning of text* (1988, v Birch in O'Toole 1988), neizdelan metajezik za opis te ravnine. Vse se še bolj zaplete, ko smo postavljeni pred konkretna besedila in postanejo mnoge teoretične postavke za analizo neuporabne. Za opis besedilne zgradbe je torej treba najprej oblikovati metajezik. Tako v nadaljevanju v razdelku 4.1 predstavimo semantične mreže za opis besedilnega pomena v sistemsko-funkcijski teoriji jezika, razdelek 4.2 pa prinaša analizo strukturalnih enot pridižnega besedila.

4.1 Metajezik za opis besedilnega pomena

Podlaga za analizo semantičnega ustroja pridižnih besedil bo sporočilna semantika R. Hasan in njeni semantični pojmi: sporočilo, entiteta in dogodek (1991). Delo R. Hasan na področju besedilne semantike je dopolnila in poglobila C. Cloran (1994) s podrobno razčlenbo semantičnega sistema, ki se nanaša na sestavnika sporočilne enote, to je na entiteto in dogodek. S pomenskimi mrežami Cloranova opiše pomenske izbire, ki so možne za osebkovo entiteto in povedkov dogodek ter predstavi tudi slovnične uresničitve posameznih semantičnih izbir. Njene mreže so obsežne in podrobno izrisane, tako da je nemogoče pokazati vse korake v izdelavi mreže. Osredotočili se bomo le na zadnji korak, to je na določitev entitet in dogodkov glede na semantično mrežo predstavne metafunkcije.

Predstavni pomen je zapisovanje človekove predstave o svetu in njegovega doživljanja sveta v besedilo. Človekove predstave postanejo v besedilu jezikovni izrazi ali

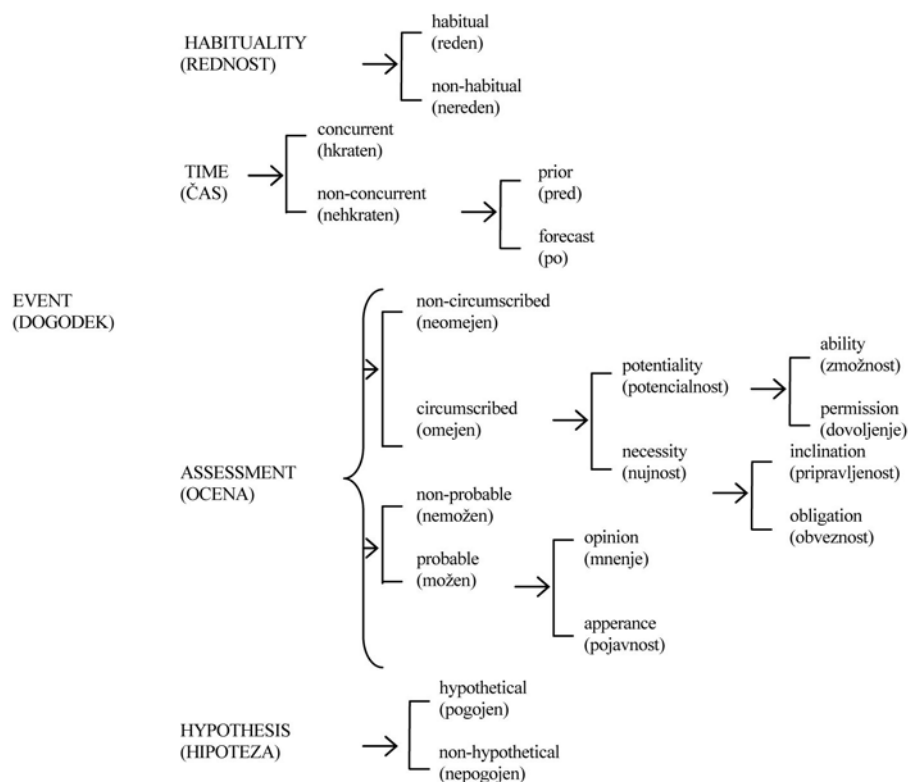

Slika 1: Semantične izbire na osi entitete (po Cloranovi 1994: 242 priredila A. B.)

modeli: entiteta, dogodek in okoliščine, ki so v stavku izraženi kot samostalniška zveza, glagolska zveza in prislovne ali predložne zveze.

Za opis osebkove entitete Cloranova predlaga pomenske izbire glede na referencialno istovetnost, kakor prikazuje slika 1. V okroglih oklepajih so dodani ustrezni slovenski izrazi za angleško poimenovanje pomenskih izbir.

Za opis povedkovovega dogodka Cloranova predlaga pomenske izbire glede na sistem časa, rednosti, pogojnosti in ocene, kakor je shematično prikazano na sliki 2, na kateri so v okroglih oklepajih dodani ustrezni slovenski izrazi za angleško poimenovanje pomenskih izbir.

Slika 2: Semantične izbire na osi dogodka (po Cloranovi 1994: 221 priredila A. B.)

V tem razdelku smo predstavili pomenske izbire na paradigmatski osi predstavnih metafunkcij za osebkovo entiteto in povedkov dogodek. Vse do sem je bila predstavitev semantične ravnine splošna. Glavni namen je bil pojasniti teoretične pojme, ki so vključeni v pojmovni sestav sporočilne semantike pri Hasanovi in Cloranovi. Od tod pa bomo s teoretičnimi koncepti sporočilne semantike poskusili raziskati semantični ustroj pridižnih besedil.

4.2 Analiza strukturnih enot v pridigi

V analizi, ki sledi, bomo ugotavljali istovetnost ali razlikovalnost entitet, ki imajo v sporočilni enoti vlogo osebkov, in zasledovali časovni ustroj dogodkov, ki imajo v sporočilni enoti vlogo povedka. Tako bomo na konkretnem besedilu prikazali, kako smo oblikovali pomenske skupine entitet in dogodkov za pridižno besedilo.

Določanje osebkovih entitet in povedkovih dogodkov v pridigi je v prvem koraku opisovanje oblikoskladenjskih uresničitev osebkov in povedkov v stavčnih enotah. V sistemskem jezikoslovju je namreč temelj za oblikovanje pomenskih mrež opis oblikoskladenjskih vzorcev, saj je med pomensko ravnino in slovnično ravnino dialektično razmerje. Potemtakem so pomeni dosegljivi samo kot ubesedeni pomeni na slovnični ravnini ali s Hallidayevimi besedami: »Slovnična izbira je uresničitev semantične« (Halliday 1973: 93). Zato je prvi korak analize pridižnih besedil opis oblikoskladenjskih značilnosti osebkovih entitet in povedkovih dogodkov.

4.2.1 Grafični prikaz osebkovih entitet in povedkovih dogodkov

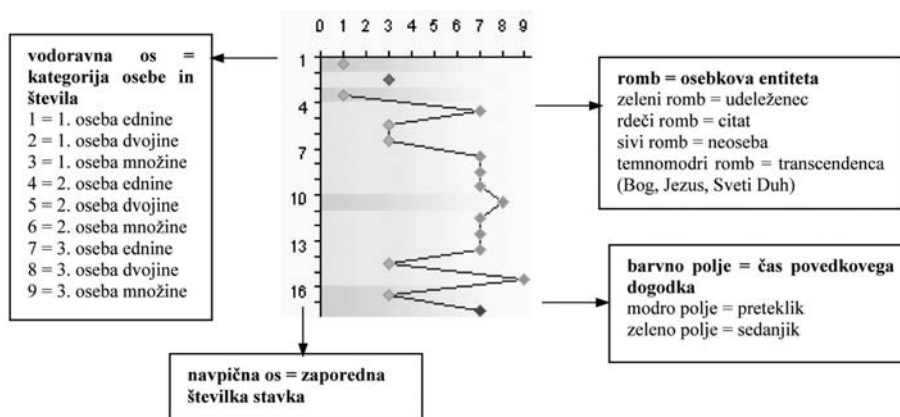
Postopek ročnega vnašanja oblikoskladenjskih značilnosti bi bil zelo dolgotrajen že za eno besedilo, kaj šele za 50 besedil. Kot je bilo omenjeno v drugem razdelku, je bil korpus pridig oblikoslovno označen, kar omogoča samodejno beleženje jezikoslovnih značilnosti nanizanih v linearnem poteku besedila.

Iz oblikoslovno označenega besedila smo z makroprogrami urejevalnika Eva Primoža Jakopina dobili izpisek niza glagolskih oblik (zaporedje glagolskih oblik, kakor si sledijo v linearnem poteku besedila). Drugi korak analize je bila identifikacija entitet in dogodkov v besedilu na osnovi pomenske istosti osebkovih entitet in časovne usmeritve povedkovih dogodkov. Za vsak stavek smo določili osebkove entitete glede na nanosnika (angl. 'referent') in povedkove dogodke glede na kategorijo časa.

Najprej smo z makroprogrami urejevalnika Eva glagolske oblikoskladenjske oznake glede na kategorijo osebe, števila in časa pretvorili v številčne oznake. Nato smo številčna zaporedja za kategorijo osebe, števila in časa vnesli v program MsExcel in oblikovali graf.

Graf, ki je bil izdelan na osnovi podatkov o osebkovih entitetah in povedkovih dogodkih v odlomku besedila, posnetega v Murski Soboti, 1. marca 1998, je prikazan na sliki 3 in je opremljen s pojasnili za branje.

1. Drage sestre in bratje, pred dnevi sem slišal na radiu misel napovedovalca:
2. »Utrujeni smo od pustnih noči.«
3. In tisti dan sem že bil na čelu zaznamovan z znamenjem smrti.
4. Čas je,
5. da se zaustavimo
6. in premislimo.
7. Saj vendar v življenju ni vse tako rožnato.
8. Tudi ni vse tako črno, tako žalostno,
9. kot se mi to pogosto dozdeva v mojem življenju.
10. Minuli teden sta zaznamovala pust in pepelnica.
11. Življenje pa ni samo pust

Slika 3: Razlaga grafa za odlomek pridige, stavki 1–18

12. in ni samo pepelnica.
13. Življenje je splet napetosti med obojim.
14. In v postu se kristjani bolj odločamo za pepelnico, in sicer povsem hote, povsem zavestno,
15. kajti to so dnevi očiščevanja, dnevi preнове.
16. Kakor smo slišali v današnjem prebranem evangeliju,
17. je Kristus,
18. ki je bil pri krstu v Jordanu napolnjen s Svetim Duhom, odšel v puščavo.

Za lažje razumevanje grafa je pred njim izpisano besedilo. Enote od 1 do 9 na vodoravni osi označujejo kategorijo osebe in števila. Enote na navpični osi predstavljajo zaporedno številko stavka v besedilu. Osebkove entitete so v grafu predstavljene kot točke v obliki romba in povedkovi dogodki kot barvna polja.

V prvem stavku, ki je na navpični osi označen z zaporedno številko 1, je entiteta v smeri vodoravne osi oddaljena za eno enoto, kar pomeni, da je nanosnik govorec (1. oseba ednine), barvno polje pa je modro, kar nam sporoča, da je dogodek prvega stavka usmerjen v preteklost. Tudi nanosnik tretjega stavka je govorec in dogodek usmerjen v preteklost. V petem, šestem in štirinajstem stavku je entiteta v smeri vodoravne osi oddaljena za tri enote, kar pomeni, da je nanosnik govorec in poslušalci (1. oseba množine), barvno polje pa je zeleno, torej so dogodki usmerjeni v sedanost. Prvoosebni in drugoosebni glagoli ednine, dvojine in množine označujejo v besedilu udeležence govornega dogodka in imajo nanosnik v situacijskem kontekstu konkretnega govornega dogodka, zato so na grafu vedno označeni z zelenim rombom.

Razpon od 1. do 6. enote na vodoravni osi je razpon netretje glagolske osebe in na tem območju grafa se gibljejo zeleni rombi, ki predstavljajo pomensko skupino, imenovano udeleženci govornega dogodka. Razpon tretje glagolske osebe je od 7. do 9. enote na vodoravni osi in na tem območju so razvrščene entitete četrtega, sedmega, osmega, devetega, desetega, enajstega, dvanajstega, trinajstega in petnajstega stavka, ki imajo nanosnika –človeško in so dogodkovno vse usmerjene v sedanost (polje zelene

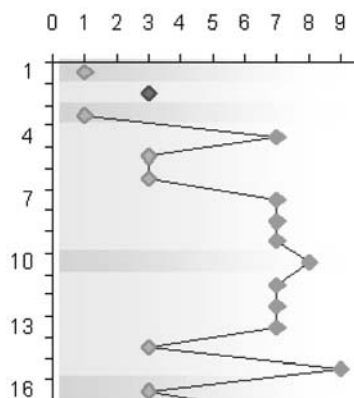
barve), razen osmega stavka, ki je usmerjen v preteklost (polje modre barve). V sedemnajstem stavku je v besedilo uvedena nova entiteta, ki se nanaša na nadnaravno bitje in je označena z modrim romбом. Posebej je treba omeniti še drugi stavek, ki je označen z rdečim romбом. Rdeči romb se od drugih barvnih rombov razlikuje, ker sporoča, da gre v besedilu za dobesedno navajanje. Citiranje uvaja besedilo drugega govornega dogodka in tako vpeljuje entiteto in dogodek drugega časa in prostora.

Da bi pojasnili, kako so v grafu upodobljene osebkove entitete z barvnimi točkami in povedkovi dogodki z barvnimi polji in kako je zabeleženo njihovo gibanje, ali drugače povedano, kako je treba brati graf, smo v tem razdelku podrobno opisali entitete in dogodke za posamezne stavke odlomka prvega besedila. Vendar namen grafa ni branje stavka za stavkom. Prav grafična upodobitev s svojo statičnostjo naj bi nam pomagala, da tisto, kar ostaja v ubeseditvenem procesu neopazno in prikrito, pusti sled, pride na površje ter nam da predstavo o kontinuiteti in premikih v pomenskem valovanju besedila.

Graf je torej nekakšen slikovni model, ki beleži gibanje entitet in dogodkov in je tako izhodišče za opis strukturnih vzorcev, nastajajočih s kontinuiteto, premiki in prepleti entitet in dogodkov v besedilu. Ker nas zanima struktura vseh pridig v korpusu, smo z računalniškimi postopki, opisanimi v tem razdelku, oblikovali grafe za vseh petdeset besedil. V razdelku 4.2.2 bomo vzeli pod drobnogled slikovni model pridige in v njej opazovali strukturne vzorce, ki jih ustvarja zaporedje entitet in dogodkov.

4.2.2 Analiza strukturno-pomenske zgradbe pridige

Zapleteno vprašanje besedilnega pomena, to je prepoznavanje semantične kontinuitete in premikov ter s tem povezano razmejevanje strukturnih enot, bomo v tem razdelku ponazorili s strukturno-pomensko analizo pridige. Postopek analize je enak za vseh petdeset besedil, zato smo za ponazoritev izbrali pridigo iz Murske Sobote, predvajano na TV Slovenija 1. 3. 1998. Pri tem bo v ospredju predvsem dvoje: opazovanje, katere entitete so zastopane v besedilnem svetu, in preverjanje, kako so usmerjeni besedilni dogodki v času in prostoru. S pomočjo slikovnega modela bomo osvetlili strukturne vzorce, ki jih v besedilo zarisuje gibanje entitet in dogodkov.

Slika 4: Izsek iz slikovnega modela pridige, stavki 1–16

Poglejmo si začetek pridige na sliki 4 in opazujmo strukturne vzorce, ki jih ustvarjajo konfiguracije entitet in dogodkov.

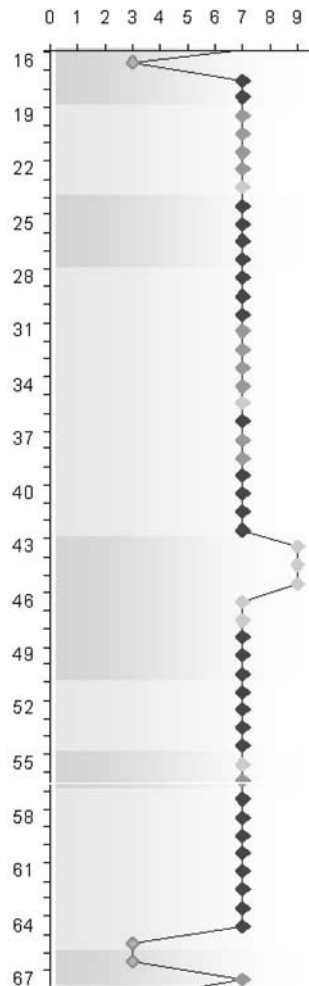
1. Drage sestre in bratje, pred dnevi sem slišal na radiu misel napovedovalca:
2. »Utrujeni smo od pustnih noči.«
3. In tisti dan sem že bil na čelu zaznamovan z znamenjem smrti.
4. Čas je,
5. da se zaustavimo
6. in premislimo.
7. Saj vendar v življenju ni vse tako rožnato.
8. Tudi ni vse tako črno, tako žalostno,
9. kot se mi to pogosto dozdeva v mojem življenju.
10. Minuli teden sta zaznamovala pust in pepelnica.
11. Življenje pa ni samo pust
12. in ni samo pepelnica.
13. Življenje je splet napetosti med obojim.
14. In v postu se kristjani bolj odločamo za pepelnico, in sicer povsem hote, povsem zavestno,
15. kajti to so dnevi očiščevanja, dnevi prenove.
16. Kakor smo slišali v današnjem prebranem evangeliju,

V začetnem odlomku, od prvega do šestnajstega stavka, imamo preplet entitet, ki označujejo udeležence (zeleni romb), in entitet, ki označujejo nečloveško (sivi romb). Udeleženci so govorec in poslušalci, nečloveške entitete pa so pojmi. Gre torej za verigo, v kateri se prepletata dve sledji. Prvo bomo imenovali udeležensko in drugo pojmovno sledje. Veriga je prekinjena v sedemnajstem stavku, v katerem vstopi v besedilo Kristus, nadnaravno in človeško bitje (temnomodri romb). Če informaciji o sledju dodamo še informacijo o časovnem ustroju dogodkov, ugotovimo, da od prvega do šestnajstega stavka prevladuje sedanjik, stavki 1, 3 in 10 pa se nanašajo na bližnjo preteklost udeležencev. Strukturni vzorec udeleženskega in pojmovnega sledja, z usmerjenostjo v sedanost in bližnjo preteklost in začetnim položajem v besedilni zgradbi, bomo imenovali uvod.

Enota uvod je torej jasno zamejena z začetkom besedila. Vidimo, da so prve besede: Drage sestre in bratje. Govorec neposredno nagovarja poslušalce in umešča sebe in njih v čas govornega dejanja, ki je zdaj, in prostor govornega dejanja, ki je tukaj (Križaj Ortar: 1997: 61–62). Nato nakaže tematiko, ki zadeva vse udeležence govornega dogodka. Gre torej za umeščanje tematike in besedilnega dogodka v prostor in čas.

Na sliki 5 vidimo, da se novo sledje začne šele v sedemnajstem stavku, a novo enoto nakazuje že šestnajsti stavek. To nam nazorno kaže, kako meja med strukturnimi enotami ni preskok, ampak prehod, ki ga ponavadi uvaja metakomentar, to je besedilni komentar.

16. Kakor smo slišali v današnjem prebranem evangeliju,
17. je Kristus,
18. ki je bil pri krstu v Jordanu napolnjen s Svetim Duhom, odšel v puščavo. Puščava.
19. Kdo ne pozna tega kraja, kraja preizkušenj in skušnjav?
20. Puščava je tudi kraj,

Slika 5: Izsek iz slikovnega modela pridige, stavki 16–67

21. ki nas vse ljudi navdaja s strahom,
22. kajti ravno v puščavi je človek vržen v kruto resničnost.
23. Štirideset dni, tako pravi evangelist,
24. je vodil Duh Jezusa po puščavi. Štirideset, čas pohoda iz sužnosti greha v deželo milosti, v deželo odrešenja.
25. Jezus Kristus je pri tridesetih letih dozorel.
26. Pri sebi je začutil,
27. da je prišel čas dokončne odločitve.
28. Razmišlja
29. in se odloča v samoti, v puščavi, v postu, v odpovedi.
30. Skušá naslutiti v tem kraju milosti skrivnost življenja,

31. ki je pred njim.
32. In to odločanje je zaznamovano s trdom in naporom,
33. kot je vsako prizadevanje za dobro.
34. Evangelij nam to nazorno naslika v zgodbi srečanja Kristusa s skušnjavcem, s satanom. S satanom,
35. ki je navzoč s svojim razdiralnim delovanjem tako pri starem kakor tudi pri novem Adamu.
36. Kristus kot novi Adam je v puščavi pred izbiro. Ali iti po poti zvestobe Bogu,
37. to pomeni iti tudi po poti trpljenja, ali pa se odločiti za drugačno pot, za pot lagodnosti, za pot časti.
38. Vendar ta druga pot pa ne prinaša odrešenja.
39. Jezus živi zemeljsko,
40. živi človeško življenje v polnem pomenu besede.
41. Je resničen človek,
42. ki pa je seveda zvest Bogu.
43. Učenci,
44. ki so z Jezusom živeli,
45. ki so bili v stalnem stiku z njim, so lahko doživljali,
46. koliko je Jezusa stala ta zvestoba,
47. koliko ga je stala ta pot.
48. Bil je skušen, hudo preizkušen od začetka pa vse do konca svojega življenja.
49. Vse do svoje smrti, smrti na križu je ostal nezaščiten, ogrožen z zlom, izročen silam teme, silam hudobije, zaznamovan z naporom, zaznamovan s trpljenjem.
50. Ob vsem tem pa je hkrati v sebi čutil moč,
51. da bi lahko,
52. lahko bi spreminjal kamne v kruh,
53. lahko bi si podvrgel vsa kraljestva sveta,
54. lahko bi izkoristil čudežne moči,
55. ki jih je čutil nakopičene v svojem življenju. Toda proč s tem.
56. Tako se je glasila njegova misel.
57. Novi Adam zdrži preizkušnjo do konca, do konca življenja.
58. Jezus ne dela čudežev zato,
59. da bi si olajšal življenje,
60. da bi mu bilo na tem svetu lepše.
61. Jezus se odreče politiki,
62. kajti ne želi gospodovati temu svetu. Proč, moč in sijaj.
63. To bi ga izneverilo na njegovi poti k Očetu.
64. Toda Kristus se odloči za en sklep, in sicer radikalen sklep,
65. ki bi ga lahko poimenovali z eno samo besedo – zvestoba. Zvestoba Očetu do smrti, smrti na križu.
66. O tem smo se lahko sami prepričali,
67. da njegovo življenje pred vstajenjem resnično ni bilo življenje slave. Vse prej obratno.

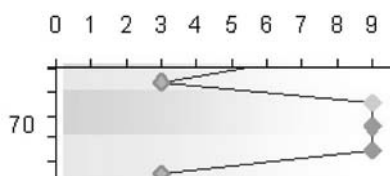
Šestnajsti stavek tako nakazuje prehod in premik v strukturnem vzorcu, ki ga uvaja v sedemnajstem stavku entiteta nadnaravna oseba. Sledje nadnaravna entiteta (temno-modri romb) je prevladujoče v verigi, ki seže do sedeminšestdesetega stavka. Vanj pa se vpletajo krajša sledja svetopisemskih oseb (svetlomodri romb), pojmovnih entitet

(sivi romb) in rodovnih entitet (oranžni romb). Rodovne entitete so entitete, izražene s samostalniškimi zvezami, ki so rabljene rodovno (Orešnik 1994: 150). Časovna usmeritev tega odlomka navidez kaže na prepletanje preteklika (modro polje) in sedanjika (zeleno polje). Vendar je prepletanje preteklika s sedanjikom predvsem posledica avtorjeve uporabe historičnega ali zgodovinskega sedanjika. Historični sedanjik, ki zaznamuje dogajanje v preteklosti (Toporišič 1992: 375), je le slogovno sredstvo. V odlomku gre torej za izmenjavanje pripovedi v preteklem času in historičnega sedanjika, kar je na pomenski ravni prevedeno kot usmerjenost celotnega odlomka v preteklost. Osredotočenje na sledje nadnaravna oseba in prikaz nadnaravne entitete v svetu, ki je obstajal, a ne obstaja več, oblikuje v besedilu vzorec strukturne enote, imenovane svetopisemski dogodek.

Za svetopisemski dogodek je torej značilno, da na semantični osi osebkove entitete prevladuje izbira oseb, ki niso navzoče v času in prostoru govornega dogodka, ampak pripadajo ne več obstoječemu zgodovinskemu svetu. Značilna izbira v semantični mreži so posamezniki preteklega zgodovinskega sveta, to je svetopisemskega besedilnega sveta, zato bomo to konstanto svetopisemskega dogodka na osi entitete imenovali svetopisemski posameznik. Druga konstanta za enoto svetopisemski dogodek je na osi dogodka. V semantični mreži je na časovni osi izbrana možnost za predstavljanje od trenutka govorjenja oddaljenih dogodkov v konkretnem časovno-prostorskem kontinuumu.

Predstavitev svetopisemskega posameznika in njegovih enkratnih preteklih doživetij v časovno zaporednem dogajalnem nizu znotraj konkretnega časovno-prostorskega kontinuuma vnaša v enoto svetopisemskega dogodka semantično značilnost individualizacije oddaljenih dogodkov.

Prehod na novo strukturno enoto opazimo v 66. stavku, ki s perspektive udeležencev komentira zgodbeno vsebino, kakor prikazuje slika 6:

Slika 6: Izsek iz slikovnega modela pridige, stavki 68–72

66. O tem smo se lahko sami prepričali,
 67. da njegovo življenje pred vstajenjem resnično ni bilo življenje slave. Vse prej obratno.
 68. In tukaj v to dramo skušnjav, Jezusovih skušnjav, vstopamo tudi mi,
 69. tako kakor so vstopali že prvi učenci,
 70. kakor so vstopali kristjani skozi dvatisočletno zgodovino.
 71. Jezusove skušnjave so hkrati glavne skušnjave nas vseh.
 72. Drage sestre in bratje, priznati moramo,

S 66. stavkom se začena udeležensko-pojmovno sledje, ki je le enkrat prekinjeno z omembo svetopisemske osebe v 69. stavku in rodovne entitete v 70. stavku. Časovna

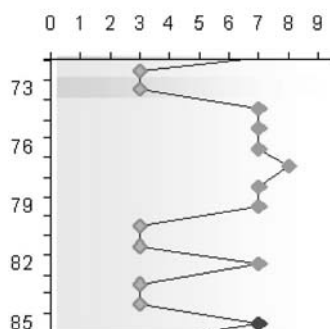
usmeritev v preteklost je prekinjena v 68. in 71. stavku. Besedilni odlomek enači položaj zgodovinske osebe in njene izkušnje z izkušnjami udeležencev in njihovim položajem v sodobnem svetu. V 72. enoti pa se dogajanje skrči na sedanost, kakor ponazarja slika 72.

72. Drage sestre in bratje, priznati moramo,
 73. da tudi mi nismo vzdržali skušnjave učiteljevega standarda.
 74. Najslajše nam je sanjati,
 75. najslajše nam je razmišljati o lagodnosti, o pomehkuženosti.
 76. Kako hitro se nam zgodi, v našem konkretnem življenju,
 77. da nas preslepita moč in pa sijaj tega sveta.
 78. Omama ponudb oblasti, moči, privilegijev gospodovanja, ne samo da nas zasušnji
 79. in premaga,
 80. za vsem tem se pogostokrat v svojem življenju celo stegujemo z obema rokama.
 81. Na začetku priprave, postne priprave na veliko noč, se zavedamo nujnosti odpovedi vsemu tistemu,
 82. kar nas zasušnjuje.
 83. Zavedamo se potrebe,
 84. da se vsak dan znova opredelimo za Boga, za Boga,
 85. ki je naše vse.

V odseku na sliki 7 imamo linijo kratkih sledij, najprej udeleženskih, nato rodovnih, pojasnjevalnih, pa spet udeleženskih in na koncu obrat k Bogu, k nadnaravnemu bitju. Linija sledij je umeščena v sedanost, kakor je razvidno iz odlomka.

Enota kaže dvodelnost. Začetnemu splošnemu opažanju negativnega ravnanja sledi v 81. stavku obrat k Bogu, ki je rešitelj. Prvi del, ki obsega stavčne enote od 68 do 72 (na sliki 6) in enote od 72 do 80 (na sliki 7), bomo imenovali problem.

Na semantični osi osebkove entitete ustvarja stalnico za strukturno enoto problem izbira oseb sodobnega sveta, nanašajočih se na izbrane posameznike ali vse posameznike današnjega sveta, ki so kristjani ali pripadniki človeške vrste. Druga konstanta za enoto problem je na osi dogodka. V semantični mreži je na časovni osi izbrana možnost sedanosti, ki v kombinaciji z izbiro rednosti vnaša časovno perspektivo splošne veljavnosti.

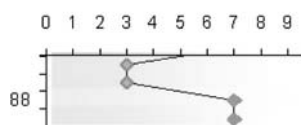

Slika 7: Izsek iz slikovnega modela pridige, stavki 72–85

Pogled na semantične izbire v strukturalni enoti problem nam razkrije, da je presežena lastnost, ki nastane s kombiniranjem sedanjosti, rednosti in rodovnosti, splošna veljavnost, ki zajame tudi dele, prikazujoče sodobnega posameznika v časovno-prostorsko zamejenem dogajalnem nizu. Besedilni svet, kakor ga zrcali strukturalna enota problem, ne temelji na posameznem in enkratnem, ampak na splošnem in značilnem, ki je pripisano udeležencem in ljudem kot človeški vrsti v profanem svetu človekove ujetosti v relativno, v katerem je odsotno absolutno. Predstavitev sodobnega človeka, njegovega ravnanja, doživljanja in predstavljanja v časovno-prostorsko nezamejenem splošnem dogajanju vnaša v strukturalno enoto, imenovano problem, semantično značilnost posplošitve.

Drugi del, ki zajema stavčne enote od 81 do 85, bomo imenovali odziv. Besedilni svet odziva temelji na izbiri osebkovih entitet, ki se nanašajo na verujočega človeka in povsod navzočega Boga. Življenje v veri zahteva spoštovanje božje volje, zato morajo verniki prisluhniti Bogu, ki jim z dejanji dokazuje in z besedami dopoveduje, kaj je treba storiti, kako je treba živeti, delovati in verovati v tem svetu, da bodo zveličani na drugem svetu. Usmerjanje vernikov k udejanjanju vnaša v odziv razsežnost hotenja, volje, vedenja in delovanja, torej različne vidike vernikovega odzivanja na sporočeno božjo besedo.

Na sliki 8 vidimo, da nov premik v besedilo prinaša 86. stavek.

Slika 8: Izsek iz slikovnega modela pridige, stavki 86–89

86. In v čem se tukaj Kristusovi učenci razlikujemo od vseh drugih ljudi?

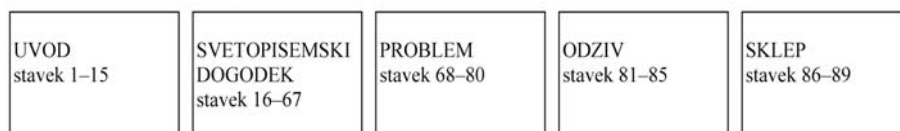
87. Drage sestre in bratje, če vse skupaj temeljito premislimo,

88. mogoče le ne bo odveč štiridesetdnevni postni čas: postni čas za premisel, postni čas za spreobrnitev in postni čas za našo prenavo.

89. In to je tudi smisel postnega časa. Amen.

86. stavek uvaja sklepno enoto. Kontinuiteto za sklep torej ustvarjajo kontekstualne entitete, pomensko težišče pa je na osi povedkovega dogodka, na kateri sta hkrati izbiri časovnosti in naklonskosti. V sklepu govornik udeležence še zadnjič nagovori tako, da jih opozori, kaj je treba storiti za utrjevanje vezi med Bogom in človekom tu in zdaj. Konec pridižnega govora izrecno označuje potrditvena formula amen.

Z analitičnim opazovanjem strukturalnih vzorcev, ki jih ustvarjajo entitete in dogodki, smo za prvo besedilo izluščili pet jasno zamejenih strukturalnih enot, ki so shematično prikazane na sliki 9.

Slika 9: Shematični prikaz strukturalnih enot pridige

S semantično analizo besedila smo izluščili pet za pridigo prepoznavnih enot:

1. uvod
2. svetopisemski dogodek
3. problem
4. odziv
5. sklep

Za uvod in sklep smo ugotovili, da temeljita na izbiri kontekstualnih in pojmovnih entitet. Ko govornik v uvodu ogovarja udeležence in napoveduje tematiko, umešča svoje govorno dejanje v stvarni in besedilni kontekst. V sklepu pa povzame vodilno misel in še zadnjič opozori poslušalce, kaj je treba storiti za utrjevanje vezi med Bogom in človekom tu in zdaj.

Med sklepom in uvodom imamo tri jedrne enote: svetopisemski dogodek, problem in odziv.

Ne eni strani imamo strukturno enoto svetopisemski dogodek, ki se tesno navezuje na svetopisemsko predlogo. Prinaša dogajalni izsek svetopisemskega sveta, v katerem poslušalci spremljajo svetopisemskega posameznika in njegovo odzivanje na probleme.

Na drugi strani sta strukturni enoti problem in odziv, katerih temeljna značilnost je usmeritev v sedanost. V strukturni enoti problem govornik prikazuje splošne probleme sodobnega posameznika, ki mu je Bog v svoji konkretni eksistenci skrit. Kako naj se posameznik odziva na božje sporočilo, pa govornik razkriva vernikom v strukturni enoti odziv.

Žanrska strukturna zgradba analizirane pridige je dvodelna. Na eni strani je svetopisemski dogodek. Na drugi strani so strukturne enote, v katerih govornik verniku pokaže na svetopisemski izkušnji utemeljeno odzivanje na probleme. Žanrska strukturiranost pridige potrjuje, da se ta giblje v shemi svetopisemske podobe sveta, ki je utemeljena z naukom in zgodbami Svetega pisma, in sodobne slike sveta, ki šele s pogledom nazaj (na svetopisemsko podobo sveta) usmerja sodobnega človeka h krščanskemu življenju.

4 Sklepne ugotovitve

Analizirano besedilo je izhodišče za raziskovanje preostalih pridižnih besedil. Ob analizi strukturnih vzorcev vseh pridižnih besedil v korpusu smo ugotovili, da govornikov namen prepričati vernike, da spremenijo svoje življenje, tako kakor jim to narokuje etično-religiozna perspektiva svetopisemskega sveta, tudi v vseh drugih pridižgah pušča sled dvodelnosti preteklost–sedanjost. Ugotovljeno je bilo, da v vseh obravnavanih pridižgah preteklost, tj. svetopisemska podoba sveta (svetopisemski dogodek in osebe) utemeljuje sedanost, tj. »sodobno sliko sveta« (konkretni ljudje sedanosti s svojimi problemi, stiskami, doživljanji). Zaporedje bi seveda lahko bilo tudi obratno. Tako zaporedje bi se začelo z eksistencialnim razkritjem navzočnosti večnega pri sodobniku in temu bi sledila razlaga izkušnje učlovečenega Boga v zgodovinskem Jezusu. Z drugimi besedami, iz etične drže današnjega človeka bi govornik razlagal preteklo »čudeže«. Vendar tega zaporedja v pridižnih besedilih nimamo. Vedno gre za zaporedje preteklo–sedanje, v katerem preteklost utemeljuje sedanost. Prav iz opisanega

razmerja pa je mogoče razbrati, kako družbeno-kulturni kontekst pomensko določa strukturo žanra, saj gre pri tem za ideološko, tj. dogmatsko odločitev, ki daje prednost tradicionalni, zgodovinsko posredovani avtoriteti pred neposrednim, doživetim spoznanjem o navzočnosti božje milosti, tj. pred avtoriteto individualne izkušnje. S tem je strukturalna analiza pridige pokazala, da gre pri pridigah za religiozna besedila, saj je navezanost na spomin konstitutivna značilnost vsake religije.

LITERATURA

- ARISTOTELES, 1982: *Poetika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- DOUGLAS BIBER, SUSAN CONRAD, RANDI REPPEN, 1998: *Corpus linguistics: Investigating language structure and use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MIHAIL BAHTIN, 1999: *Estetika in humanistične vede*. Ljubljana: SH – Zavod za založniško dejavnost.
- DAVID BUTT, 1988: Randomness, order and the latent patterning of text. *Functions of Style*. Ur. D. Birch in M. O'Toole. London: Pinter Publishers.
- CARMEL CLORAN, 1994: *Rhetorical Units and Decontextualization: An Enquiry into some Relations of Context, Meaning and Grammar*. Monographs in Systemic Linguistics 6. Nottingham: Department of English Studies, University of Nottingham.
- HEATHER DUBROW, 1982: *Genre*. London: Methuen.
- JOHN RUPERT FIRTH, 1957: Personality and language in society. *Papers in Linguistics 1934–1957*. London: Oxford University Press. 177–189.
- MICHAEL A. K. HALLIDAY, 1973: *Explorations in the Functions of Language*. London: Edward Arnold.
- MICHAEL A. K. HALLIDAY, 1985: *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.
- MICHAEL A. K. HALLIDAY, 1989: Context of situation. V: M. A. K. Halliday in R. Hasan: *Language, Context, and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective*. 3. izd. Oxford: Oxford University Press. 3–12.
- RUQAIYA HASAN, 1984: The Nursery Tale as a Genre. *Nottingham Linguistic Circular*, 13. 1–51.
- RUQAIYA HASAN, 1989: The identity of a text. V: M. A. K. Halliday in R. Hasan: *Language, Context, and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective*. Oxford: Oxford University Press. 97–109.
- RUQAIYA HASAN, 1991: Questions as a mode of learning in everyday talk. *Language Education: Interaction and Development*. Ur. T. McCausland. Launceston: University of Tasmania. 70–119.
- KLAUS HEMPFER, 1973: *Gattungstheorie: Information und Synthese*. München: W. Fink cop.
- PRIMOŽ JAKOPIN, ALEKSANDRA BIZJAK, 1997: O strojno podprtem oblikoslovnem označevanju slovenskega besedila. *Slavistična revija* 45/3–4. 513–532.
- MATJAŽ KMECL, 1995: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović.
- MARTINA KRIŽAJ ORTAR, 1997: *Poročani govor v slovenščini (Skladenjsko-pragmatični vidik)*. Doktorska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta.
- TONY MCENERY, ANDREW WILSON, 1996: *Corpus Linguistics*. ETEL. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- MATTHEW O'DONNELL, 1999: The Use of Annotated Corpora for New Testament Discourse Analysis: A Survey of Current Practice and Future Prospects. *Discourse Analysis and the New Testament. Approaches and Results*. Journal for the Study of the New Testament. Supplement Series 170. Studies in New Testament Greek 4. Ur. S. E. Porter in J. T. Reed. Sheffield: Sheffield Academic Press, 71–117.

- Janez OREŠNIK, 1994: *Slovenski glagolski vid in univerzalna slovnica. Slovene verbal aspect and Universal Grammar*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Jože TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

SUMMARY

Genre analysis of the sermon(s) sheds light on the complex question of the semantic-structural construction of the text, i.e., recognition of the semantic continuity and shifts and the related understanding of structural units. The author chose a sermon(s) from Murska Sobota, broadcast on TV Slovenia on March 1, 1998, as an example. To answer the question how to pinpoint semantic-structural shifts in the text, she relies on the concepts of semantic network. To describe textual meanings, she develops a semantic network, which underscores the relationship between the entity and the event on the one hand and between the subject and the object on the other. The use of semantic network enables her to present essential semantic features of the presupposed structural units of the sermon(s). The main framework for presenting entities and events is the recording of morphosyntactic patterns in the linear flow of the text. The linguistic features of the text which would be difficult to keep track of by manual tagging were recorded by the automated part-of-speech tagger for Slovene developed at the Inštitut za slovenski jezik at ZRC SAZU.

In the continuation of the article the author explains the transformation of the morphosyntactic tags into graphic notation. The graphic presentation with its static nature is intended to make the elements that remain unnoticed and hidden in the verbalization process, leave trace, surface, and give us an impression of the continuity and shifts in the semantic fluctuation of the text.

A graph is a kind of graphic model, recording the fluctuation of entities and events and is thus the starting point for the description of the structural construction of the text. The analysis, supported by detailed textual examples, sheds light on the complicated question about the structural construction of the sermon(s) and makes the semantic shifts – which are veiled in the language, perceived by the listener/reader only intuitively – evident and accessible to linguistic analysis.

The author found that the genre structure of the sermon(s) confirms that the sermon(s) moves within the scheme of the Biblical image of the world, based on Bible teachings and stories, as well as of the contemporary image of the world, which only by looking backward (towards the Biblical image of the world) directs the modern man to a Christian way of life. A closer look showed that the relationship of past vs. present is not changeable, but permanent. The speaker substantiates the believer's present-day choices with the model of the world that is based in traditional authority that has been passed down through history. This invariable relationship ensures genre structural identity of all texts in the corpus and is at the same time ideologically colored.